

พัฒนาการของประวัติศาสตร์ชาติในประเทศไทย พ.ศ. 2411-2487

นายราม วัชรประดิษฐ์

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาดำรงหลักสูตรปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต

ภาควิชาประวัติศาสตร์

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พ.ศ. ๒๕๓๙

ISBN 974-634-505-2

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

THE DEVELOPMENT OF NATIONAL HISTORY IN THAILAND, 1868 - 1944

Mr.Ram Watcharapradit

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements

for the Degree of Master of Arts

Department of History

Graduate School

Chulalongkorn University

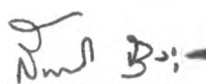
1996

ISBN 974-634-505-2

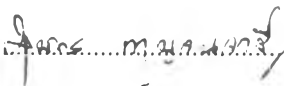
หัวข้อวิทยานิพนธ์   พัฒนาการของประวัติศาสตร์ชาติในประเทศไทย พ.ศ. 2411 - 2487
โดย   นายราม วัชรประดิษฐ์
ภาควิชา   ประวัติศาสตร์
อาจารย์ที่ปรึกษา   รองศาสตราจารย์ ดร. ธิดา สาระยา

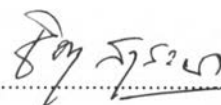

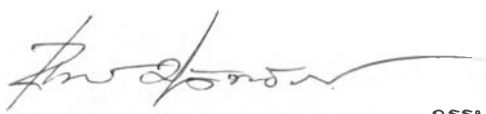
บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้หัวข้อวิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการ
ศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบัณฑิต

..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(รองศาสตราจารย์ ดร.สันติ ฤงสูววรรณ)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุษกร กาญจนจारी)

..... อาจารย์ที่ปรึกษา
(รองศาสตราจารย์ ดร.ธิดา สาระยา)

..... กรรมการ
(อาจารย์ ดร.สุนทร ชูตินทรานนท์)

..... กรรมการ
(อาจารย์ ดร.สุต จอนเจตสิน)

พิมพ์ต้นฉบับบทคัดย่อวิทยานิพนธ์ภายในกรอบสี่เหลี่ยมนี้เพียงแผ่นเดียว

ราม วัชรประดิษฐ์ : พัฒนาการของประวัติศาสตร์ชาติในประเทศไทย พ.ศ. 2411-2487
(THE DEVELOPMENT OF NATIONAL-HISTORY IN THAILAND 1868-1944)
อ.ที่ปรึกษา : รศ.ดร.ริดา สาระยา, 256 หน้า. ISBN 974-634-505-2

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ เป็นการศึกษาถึงกระบวนการเปลี่ยนแปลงซึ่งเป็นพัฒนาการของประวัติศาสตร์ชาติในประเทศไทย ระหว่าง พ.ศ. 2411 ถึง พ.ศ. 2487 ซึ่งเป็นปีเริ่มต้นของรัชสมัย พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว จนถึงยุค จอมพล ป.พิบูลสงคราม

ในการศึกษาค้นคว้า ได้พิจารณารากฐานแห่งการเกิดประวัติศาสตร์ชาติในประเทศไทย พัฒนาการของประวัติศาสตร์ที่มีการปรับเปลี่ยนตามปัจจัยแวดล้อมแห่งยุคสมัย ซึ่งสะท้อนให้เห็นได้จาก ผลงานที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ เช่น งานเขียนทางประวัติศาสตร์ การตั้งหอพระสมุดวชิรญาณ การจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ การให้ความสนใจในเรื่องประวัติศาสตร์และโบราณคดี นอกจากนี้ยังศึกษาถึงบทบาทของ "อำนาจรัฐ" ที่เข้าไปมีส่วนในการกำหนด โครงเรื่องประวัติศาสตร์ชาติ

ผลจากการวิจัยพบว่า ประวัติศาสตร์ชาติมีการก่อตัวขึ้นในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว โดยมีรากฐานมาจาก "สำนึกในอดีต" ในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น การก่อตัวของประวัติศาสตร์ชาติ เกิดจากปัจจัยหลายประการ ได้แก่ การตั้งอำนาจเข้าสู่ศูนย์กลาง การเกิดรัฐเอกราชดินแดนอันมีขอบเขตที่แน่นอนในระบบภูมิศาสตร์ และการนำประเทศไปสู่ความเป็นรัฐสมัยใหม่ หลังจากนั้นประวัติศาสตร์ชาติมีพัฒนาการเรื่อยมาอันเกิดจากปัจจัยต่าง ๆ ในสังคมโดยมีการเปลี่ยนแปลงทางด้านโครงเรื่องประวัติศาสตร์ชาติในสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว มีการสร้างชาติไปสู่ความเป็นอารยะ ประวัติศาสตร์ชาติก็เป็นเครื่องมือในการส่งเสริมความเป็นอารยะของประเทศ และในสมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม ได้ก่อเกิดกระแสของความรู้สึกชาตินิยมขึ้น ซึ่งส่งผลต่อพัฒนาการของประวัติศาสตร์ชาติ

ภาควิชา ..... ประวัติศาสตร์
สาขาวิชา ..... ประวัติศาสตร์
ปีการศึกษา 2538

ลายมือชื่อนิสิต ..... *[Signature]*
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา ..... *[Signature]*
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม .....

C410282 : MAJOR HISTORY

KEY WORD: THE DEVELOPMENT / NATIONAL HISTORY / THAILAND

RAM WATCHARAPRADIT : THE DEVELOPMENT OF NATIONAL HISTORY IN THAILAND 1868-1944. THESIS ADVISOR : ASSO. PROF. DIIDA SARAYA, Ph.D. 256 pp. ISBN 974-634-505-2

This thesis aims at studying the changing process of the development of the national history of Thailand between 1868-1944 which was the beginning reign of King Chulalongkorn onto the era of Field Marshal P. Pibulsongkram.

This thesis investigates the foundation of the emergence of the Thai national historical development which was changed in accordance to timing factors and the environmental conditions of each particular period. This reflected in works concerning history such as historiographical writings the establishment of the Vajirayana national library & the national museum, and the interest in history and archaeology. In addition, this thesis also aims at studying the role of "State's Power and Authority" that partly influenced the structure of the national history.

According to the research, the national history was originated in the reign of King Chulalongkorn and had its origin in the "past consciousness" formed during the early Rattanakosin Period. The emergence of the national history stemmed from various factors, i.e. the centralization of power, the emergence of the clearly bordered state in the geographical system, and the more towards a modern state. Afterwards, the national history had developed as a product of various social factors, i.e. the change of the national history structure in the reign of King Vajiravudh and the building of the Thai nation towards the state of civilization. The national history then was used as a tool in promoting the civilization of the country. In the era of Field Marshal P. Pibulsongkram, there emerged the trend of "nationalist" consciousness that also effected the development of the national history.

ภาควิชา..... ประวัติศาสตร์
สาขาวิชา..... ประวัติศาสตร์
ปีการศึกษา..... 2538

ลายมือชื่อนิติ.....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม.....

กิตติกรรมประกาศ

ความรู้ทางประวัติศาสตร์ของข้าพเจ้าจะเกิดขึ้นไม่ได้เลยหากปราศจาก อาจารย์นิตยา เพชรรุ่ง โรงเรียนพิบูลวิทยาลัย จังหวัดลพบุรี ผู้ปลูกฝังความรักและความเข้าใจในวิชาประวัติศาสตร์ ให้กับข้าพเจ้าเป็นบุคคลแรกตั้งแต่ระดับมัธยมศึกษา

เมื่อเข้าสู่การศึกษาระดับปริญญาตรี ในภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ จังหวัดพิษณุโลก ซึ่งปัจจุบันเปลี่ยนชื่อเป็นมหาวิทยาลัยนเรศวร การถ่ายทอดความรู้ ความเอื้ออาทร และความเอาใจใส่ดูแลของ รศ.สุรีย์ พงษ์จันทร์ ประทับอยู่ในความทรงจำและเป็นกำลังใจให้มุ่งศึกษาบนเส้นทางประวัติศาสตร์ในระดับสูงยิ่งขึ้น

ในการศึกษาชั้นปริญญาโท ภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ข้าพเจ้าได้พบกับ รศ.ดร.ธิดา สาระยา ผู้เปรียบเสมือน "แหล่งน้ำกลางทะเลทรายแห่งประวัติศาสตร์ที่ให้ศิษย์ดักตวงความรู้ทางวิชาการอย่างไม่รู้จักหมดสิ้น" ซึ่งข้าพเจ้าขอจารึกความเป็น "ครู" ทั้งในสายเลือดและวิญญาณ อันพร้อมเสมอที่จะผลักดันให้ศิษย์ก้าวไปสู่ความสำเร็จด้วยความถูกต้องดีงามของท่านไว้ ณ ที่นี้

ข้าพเจ้าขอกราบขอบพระคุณ ผศ.ดร.บุษกร กาญจนจारी ดร.สุนทร ชูตินธรรานนท์ ดร.สุด จอนเจดสิน ประธานและคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ที่กรุณาให้ข้อคิดอันประเมินค่ามิได้ต่อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้

ท่ามกลางความพยายามในการศึกษาเล่าเรียนและฟันฝ่าอุปสรรคทั้งหลายทั้งปวง อาจารย์สุทธิพงษ์ วัชรประดิษฐ์ ผู้ช่วยผู้อำนวยการระดับ 8 โรงเรียนโคกกระเทียมวิทยาลัย จังหวัดลพบุรี อาจารย์เครือวัลย์ วัชรประดิษฐ์ โรงเรียนเทศบาล 3 วัดคลองสายบัว จังหวัดลพบุรี "พ่อ" และ "แม่" ซึ่งให้ความรัก ให้กำลังใจ และรอยยิ้มความสำเร็จของ "ลูก" มาตลอด พระคุณที่ยิ่งใหญ่จารึกอยู่ในใจข้าพเจ้า ซึ่งขอกราบแทบเท้ามา ณ โอกาสนี้

ข้าพเจ้าขอกราบขอบพระคุณ ผศ.รังสรรค์ - คุณยินดี ต่อสุวรรณ คุณวิโรจน์ ไปประเสริฐ คุณขวัญเมือง สุขชื่น ธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน) จังหวัดชัยนาท ผศ.มณู - ผศ.สุนันท์ อุดมเวช สถาบันราชภัฏ จังหวัดเพชรบุรี คุณเสน่ห์ - อาจารย์จรรยา ตาระกา สถาบันราชภัฏ จังหวัดเชียงใหม่ ผู้เอื้ออาทร ให้กำลังใจต่อข้าพเจ้าตลอดมา

สุดท้ายขอขอบคุณผู้มีส่วนช่วยให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้จัดพิมพ์สำเร็จสมบูรณ์ ซึ่งได้แก่ คุณสนธยา โพธิ์แดง คุณฤทธิ - คุณสิริทิกุล วัชรประดิษฐ์ คุณรุ่ง วัชรประดิษฐ์ คุณสำราญ ภูคา คุณรัชไชย เตชะเสน คุณอดุลย์ ประพฤติดี คุณแหวน อัมพันธ์พิง คุณพรสรา คงเหมาะ ตลอดจนทีมงาน Precious Magazine ทุกท่าน

หากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ยังมีคุณค่าอยู่บ้าง ข้าพเจ้าขอมอบด้วยความคารวะต่อบุคคลทั้งหลายที่กล่าวนามมาแล้วนี้

ราม วัชรประดิษฐ์

11 พฤษภาคม 2539

สารบัญ

หน้า |

		บทคัดย่อภาษาไทย.....	ก
		บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ข
		กิตติกรรมประกาศ.....	ค
บทที่	1	บทนำ.....	1
บทที่	2	วิวัฒนาการของสำนักในอดีตสมัย ร.1 - ร.4.....	4
		- การรับรู้และการเปลี่ยนแปลงการรับรู้ในสมัยต้นรัตนโกสินทร์.....	4
		- การรับรู้ในสังคมเกี่ยวกับระบบความคิดแบบไตรภูมิ.....	4
		- สำนักในอดีตสมัยต้นรัตนโกสินทร์.....	13
บทที่	3	การก่อตัวของประวัติศาสตร์ชาติในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว.....	79
		- การเกิดสำนักแห่งความเป็น "ชาติ" ในสมัยรัชกาลที่ 5.....	79
		- การก่อตัวของประวัติศาสตร์ชาติ.....	90
		- การตั้งอำนาจเข้าสู่ศูนย์กลางแห่งรัฐสมบูรณาญาสิทธิราชย์.....	90
		- การเกิดรัฐเชิงดินแดนสมัยรัชกาลที่ 5.....	106
		- การปรับปรุงประเทศสู่ความเป็นสมัยใหม่.....	125
บทที่	4	บริบทของประวัติศาสตร์ชาติในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว	135
		- โครงเรื่องประวัติศาสตร์ชาติในงานประวัติศาสตร์นิพนธ์.....	137
		สมัยรัชกาลที่ 5	
		- ความเปลี่ยนแปลงสำนักในเรื่องรัฐ.....	174

		- ความเปลี่ยนแปลงสำนักในเรื่องกษัตริย์.....	185
		- ความเปลี่ยนแปลงสำนักในเรื่องราชวงศ์.....	190
บทที่	5	การเปลี่ยนแปลงของประวัติศาสตร์ชาติช่วง พ.ศ. 2453-2487.....	196
		- พระบรมราชโบายสร้างชาติของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว.....	196
		- การสร้างชาติในประวัติศาสตร์ของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว.....	201
		- การศึกษาประวัติศาสตร์ในระบบการศึกษาของรัฐ.....	213
		- ความเปลี่ยนแปลงของประวัติศาสตร์ชาติ พ.ศ.2469-2487.....	220
		- นโยบายสร้างชาติของจอมพล ป. พิบูลสงคราม.....	228
		- หลวงวิจิตรวาทการกับประวัติศาสตร์ชาติแบบชาตินิยม.....	232
บทที่	6	บทสรุป.....	238
		บรรณานุกรม.....	240